

DE MARKT IN
EINDHOVEN IN 1897

HET VERLEDEN LEEFT IN HET RHCE

In het centrum van Eindhoven staat, wat verscholen aan de Raiffeisenstraat tussen Vestdijk en Dommelstraat, een opvallend pand dat onderdak biedt aan het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven. De pui van het RHCE, één groot marmeren reliëf met rijen archiefdozen, geeft een duidelijke hint over de functie van het gebouw.

TEKST JAN VAN SCHAGEN | ILLUSTRATIES RHCE, EINDHOVEN IN BEELD

HIER staan kilometers (zestien om precies te zijn) aan archiefmateriaal opgeslagen van vele eeuwen her tot vrij recent. De staf van het RHCE draagt zorg voor het beheer van al deze documentatie, die kan worden beschouwd als het collectieve geheugen van de regio.

Het RHCE is een uitvoeringsorgaan van twintig gemeenten in zuidoost-Brabant (de Metropoolregio Eindhoven met uitzondering van Gemert, die haar eigen boontjes dopt), dat verantwoordelijk is voor het beheer van alle gemeentelijke documenten die volgens de wet bewaard dienen te worden. Alle bescheiden van twintig jaar en ouder – zowel op papier als digitaal vastgelegd – dragen de gemeenten over aan het RHCE. Die organisatie heeft de taak om een en ander te beheren, in bewaring te nemen in officiële termen. Hoe de documentatie moet worden aangeleverd, ligt wettelijk vast. Het RHCE houdt toezicht op de wijze waarop de gemeenten hun documenten archiveren. Als de spullen in een later stadium bij het RHCE worden bezorgd, kan het na registratie zo aan het reeds aanwezige bestand worden toegevoegd. Een laatste opdracht van het RHCE is het adviseren van gemeenten over alles wat met het archiefwezen verband houdt.

Wat betreft gemeenten geldt de Wet Openbaarheid Bestuur (WOB) bij het verzoek om inzage van bepaalde stukken. De Archiefwet is van toepassing na de overbrengen van documenten naar de archiefbewaarplaats. De wet stelt dat al het materiaal (er zijn enkele uitzonderingen) openbaar is, wat ruimer is dan wat de WOB aangeeft voor de eerste twintig jaar. Immers, het archief moet openbaar en raadpleegbaar zijn. Iedere burger, elke instelling als heemkundekring of historische vereniging kan stukken opvragen. Dat kan digitaal, maar ook fysiek, in de goed geoutilleerde bezoekersruimte.

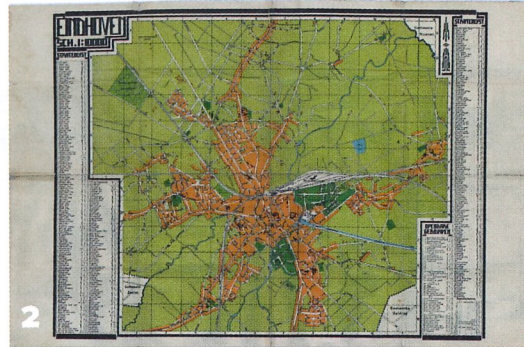
CULTURELE ERFGOED

De Archiefwet zegt ook wat over de zorg voor andere delen van het culturele erfgoed zoals particuliere archieven en collecties, zij het dat dat iets meer voor interpretatie vatbaar is. Het gaat om zaken die door particulieren, bedrijven, instellingen en verenigingen worden aangeboden. Medewerkers van het RHCE beoordelen het aangeboden en accepteren dat of geven aan dat het materiaal beter elders kan worden bewaard. Het kan gaan om interessante fotocollecties, geluidsbanden, filmbeelden, bedrijfsarchieven, affiches, carnavalskranten, verenigingsstukken, boeken, parochiearchieven, concertprogramma's en wat al niet meer. Leidraad bij het accepteren van materiaal is de vraag of het van waarde is voor het cultuurhistorische beeld van de regio. Soms hebben gemeentebestuurders hun bedenkingen bij dit deel van het bezit van het RHCE. Het beheren en doen raadplegen kost gemeenschapsgeld, net als de opslagruimte die ervoor moet worden gebruikt. Maar het materiaal is minstens zo belangrijk voor het collectief geheugen als hetgeen wettelijk moet worden bewaard.

Het is spijtig dat gemeentebesturen soms weinig oog hebben voor de toegenomen belangstelling van burgers voor historie, en dan hebben we het niet alleen over het vergaren van genealogische gegevens. De hernieuwde interesse voor het verleden valt af te lezen aan tv-programma's en tijdschriften met geschiedenis als thema. Nooit eerder waren er zoveel mensen bezig met het uitzoeken van hun familiegeschiedenis.

1. HET PHILIPSPERSONEEL IN 1906
2. DE 'SPINBEBOUWING' VAN EINDHOVEN
3. STUDIEZAAL VAN HET RHCE

Er gaat geen maand voorbij of er verschijnt een boek over Eindhoven of een andere plaats in de regio, waarin de historie een min of meer belangrijke rol speelt. De auteurs van deze uitgaven zijn voor hun bronnenonderzoek in grote mate afhankelijk van plekken als het RHCE.

DOCUMENTEN

De collectie van het RHCE bestaat voornamelijk uit documenten, waaronder zeer oude. Het oudste op perkament gestelde geschrift dateert uit het jaar 1300. Jammer is dat bij stadsbranden in het verre verleden telkenmale waardevolle archiefstukken met betrekking tot Eindhoven verloren zijn gegaan. Mede daardoor is nu relatief weinig bekend over de eerste eeuwen van de geschiedenis van de stad. Dat betekent een gat in ons collectief geheugen en dat moet een vingerwijzing zijn met betrekking tot de huidige situatie.

Naast documenten beschikt het RHCE over fiches met krantenpagina's van de afgelopen anderhalve eeuw en een uitgebreide fotocollectie. De oudste overgeleverde foto uit Eindhoven werd gemaakt tijdens de bouw van de St.-Catharinakerk in de jaren zestig van de negentiende eeuw. Voorts is er interessant filmmateriaal aanwezig en beheert men een collectie aan de regio gerelateerde schilderijen.

Een belangrijke activiteit van het RHCE is het adviseren van gemeenten en anderen over digitaliseren van bestanden. Gedigitaliseerde informatie is makkelijker toegankelijk voor geïnteresseerden. Digitaliseren heeft de toekomst. Men hoeft niet meer in persoon naar de Raiffeisenstraat te komen voor het raadplegen van stukken. In de studiezaal zitten afnemende aantallen bezoekers die zich bezighouden met stamboononderzoek. Praktisch alle in het depot aanwezige doop-,

Veertien uur per week is erg weinig

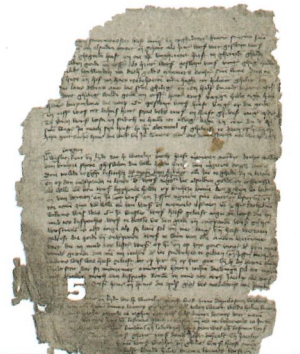
trouw- en begraafboeken en gegevens van de Burgerlijke Stand (dat laatste voor zover de Wet op de privacy dat toelaat) zijn online te raadplegen. Naarmate de digitalisering vordert, zal dat ongetwijfeld ook voor andere archiefonderdelen gaan gelden. Het is goed te weten dat de digitalisering dusdanig is ingericht, dat ze ook geschikt is voor toekomstige apparatuur.

BESCHEIDEN BUDGET

Feit is dat al hetgeen het RHCE doet met een bescheiden budget moet worden uitgevoerd. Een aantal jaren geleden hebben de gezamenlijke gemeenten de begroting met ongeveer 25 procent gekort. Men moet het nu zien te redden met een bedrag van circa drie miljoen euro. Dat is gezien alle taken die vervuld zouden kunnen worden wat weinig. Er zat niets op dan te snijden in activiteiten als tentoonstellingen, cultuureducatie en symposia. Ook zijn de openingstijden van de bezoekersruimte sinds vorig jaar teruggebracht naar het niveau van vóór 2015. Dat betekent dezelfde dienst-

4. BLIKBEWERKING BIJ MIGNOT & DE BLOCK ROND 1900
5. DOCUMENT VAN DE SCHEPENBANK IN HELMOND
6. DE JEUGD OMSTREEKS 1900

verlening voor bezoekers die archieven willen raadplegen, zij het dat zulks dient te gebeuren in een beperkt aantal dagen per week. Bij dat raadplegen gaat het om grasduinen in de cultuurhistorische archieven, maar ook in het door de gemeenten aangedragen archiefmateriaal. Ook dat laatste biedt een schat aan informatie over uiteenlopende aspecten van de betrokken gemeenten en hun inwoners.

Het kan gaan om financiële gegevens over een lange reeks van jaren, die een goed beeld geven van de ontwikkeling van het bedrijfsleven en van de middenstand, maar ook van het geldelijke wel en wee van de bevolking. Kadastrale gegevens en verstrekte vergunningen vertellen veel over de bouwactiviteiten. Bevolkingsstatistieken geven aan hoeveel mensen in een bepaalde periode in een zekere plaats zijn komen wonen en hoeveel er zijn vertrokken.

Die gegevens geven ook inzicht in de ontwikkeling van de gezondheidstoestand. Dan zijn er de gemeenteraadsverslagen en de correspondentie van het gemeentelijk apparaat, die een zee van informatie bieden voor iedereen die zich wil verdiepen in allerlei onderwerpen van maatschappelijke aard. Kortom, het RHCE is een snoepwinkel vol informatie over werkelijk alle sectoren van de samenleving.

DIENSTVERLENING

Jammer dat het bij de dienstverlening de afgelopen jaren blijft tot wat volgens wet- en regelgeving vereist is. Geen vertalingen van oud-Nederlands meer en geen onderzoeksbegeleiding voor promovendi. Enkele jaren tot 2018 was het RHCE vier dagen per week open voor onderzoekers van uiteenlopende aard. Nu kan men, net als vóór 2015, alleen op dinsdagen en donderdagen van negen tot vier uur terecht.

Veertien uur per week is erg weinig voor onderzoekers, die met een serieuze studie bezig zijn. Zeker als men beseft dat de twee openingsdagen niet iedereen altijd schikken. Het positieve aan de situatie is de welwillendheid van de medewerkers van de studiezaal, die hun uiterste best doen om de bezoekers zo goed als mogelijk van dienst te zijn. Ze slepen archiefdozen af en aan en verstrekken waardevolle raadpleegadviezen. Ik spreek uit een jarenlange ervaring. Zonder bijdrage van de zaalmedewerkers waren veel interessante publicaties over gemeenten in de regio nooit tot stand gekomen. Waarvan akte! —